

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ – ШЛЯХ ДО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ І ПІДВИЩЕННЯ ДОБРОБУТУ ЇЇ ГРОМАДЯН

Постановка проблеми. Євроінтеграція в системі зовнішньополітичних та економічних пріоритетів України посідає особливе місце, адже співробітництво з ЄС у якісно новому форматі інтеграції в економічний простір і внутрішній ринок європейських країн є вкрай необхідним для підвищення продуктивності, добробуту та якості життя громадян України. Європейські партнери надають значну увагу Україні, перспективі її розвитку, адже вона перша в Європі за територією, п'ята за кількістю населення, межує по кордонах з європейськими країнами (Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією, Молдовою). Україна є транзитером між сходом і заходом, має великі запаси природних копалин: вугілля, залізної, марганцевої, уранових руд та цінних металів; на її частку припадає 40% європейських чорноземів, що робить її привабливою для країн ЄС [1]. Політичну частину Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (далі Угода) було підписано 21 березня 2014 року, економічну частину Угоди, що передбачає створення повноцінної зони вільної торгівлі і стосується таких питань, як доступ на ринки, торгівля енергоносіями, співпраця у сфері сільського господарства, транспорту, металургії, космосу, наукових досліджень, туризму, підприємницької діяльності, захисту інтелектуальної власності, фінансового співробітництва, порядку розгляду спорів та умов оподаткування, Україна підписала 27 червня 2014 року, але економічне співробітництво і вільна торгівля з ЄС були передбачені з січня 2016 року, в повному обсязі вони почали діяти з вересня 2017 року [2]. В останні роки спостерігається розвиток торговельно-економічного співробітництва між Україною та Європейським Союзом, на який припадає більш 35% зовнішньоторговельного обороту України [1]. У сучасних умовах необхідність розвитку економіки України потребує євроінтеграційного напрямку з метою підвищення продуктивної бізнес-діяльності й добробуту її населення.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження розвитку євроінтеграційних процесів в Україні знаходиться в центрі уваги наукової громадськості. У вітчизняній періодичній літературі проблематика співробітництва України з Європейським Союзом стала предметом дослідження багатьох науковців, зокрема в працях В. Антонюк [11], І. Артёмова [8], О. Бетлій [5], М. Буремського, О. Вишнякова, В. Думанської [14], Я. Жаліла [9], А. Колота [15], А. Обоз-

ної [7], Н. Резнік [10] та ін. Вони провели дослідження політичної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, визначили питання правових економічних аспектів дії Угоди, розглянули різні проблеми відповідності української економіки європейським вимогам, наслідки впровадження зони вільної торгівлі з ЄС, а також окреслили окремі перспективи входження України в економічний співдружній європейський простір. Однак оскільки впровадження економічної частини Угоди про асоціацію з Євросоюзом є новим, як у зовнішній практиці України, так і Євросоюзу, то слід визначити, що економічні можливості євроінтеграції України остаточно ще не з'ясовані і об'єктивно не оцінені, що потребує подальших досліджень і пропозицій.

Метою статті є визначення найбільш вагомих чинників, що впливають на євроінтеграційні процеси розвитку економіки України, а також на основі аналізу динаміки основних економічних показників України й країн східної Європи – нових членів ЄС та їх продуктивних сил запропонувати основні напрями і заходи впровадження економічної частини Угоди.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з головних завдань зовнішнього характеру в сучасних умовах можна виокремити повноцінне повернення України на європейський шлях розвитку, інтеграцію в Європейський Союз, у першу чергу, як у простір демократії та стандартів ефективного управління економікою держави. Євроінтеграція повинна стати механізмом внутрішніх трансформацій, тоді цей інтеграційний вектор зіграє роль ланки, що «з'єднає як зовнішні пріоритети – інтеграцію в європейський простір, так і внутрішні – імплементацію реформ та консолідацію суспільства. Угода про асоціацію між Україною та ЄС являє собою, в першу чергу, дорожню карту реформ, яка, з одного боку, потрібна для інтеграції в ЄС, але з іншого боку, необхідна українській державі як інституту» [3, с. 18]. В цьому аспекті цілком доречно підкреслюють українські вчені, що «поглиблення глобалізаційних процесів в усіх сферах суспільно-економічного життя породжує якісно нові виклики національним державам, що вимагає адаптації їх економік до світових трансформаційних процесів через формулювання відповідей на глобальні виклики та розроблення механізму ефективної інтеграції у світогосподарську систему» [4, с. 273]. Аналіз наукової літера-

тури свідчить, що дія Угоди має як великі перспективи, так і проблемні питання.

До перспективних напрямів дії Угоди для України слід віднести: отримання доступу до європейських ринків товарів, послуг, технологій, капіталів; розвиток нових технологій; зменшення витрат українських експортерів від дискримінаційних заходів і транспортних витрат; створення передумов для захисту конкурентного середовища та боротьби з корупцією; збільшення надходження інвестицій з ЄС; зростання можливостей у фінансовому співробітництві та банківських послугах; розширення асортименту, якості товарів та послуг для пересічних українців та безвізовий режим з країнами ЄС. Оцінка можливих перспектив економічної складової Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що проведена українськими вченими та економістами, визначила позитивні наслідки для бізнесу, населення та державного управління, які є дуже актуальними. Так, вони висвітлили такі основні позитивні перспективи: імплементація європейських політик і практик в Україні для бізнесу буде мати визначальний вплив на створення сприятливого бізнес-клімату та стане поштовхом до підвищення конкурентоспроможності; співпраця з ЄС дозволить привести промислову політику та політику щодо підприємництва в Україні до вимог європейських стандартів із особливим акцентом на розвиток малого і середнього бізнесу та інноваційних компаній, приведе до створення нових робочих місць та, відповідно, зростання доходів населення [5, с. 109]. Це також доступ до фінансування з фондів ЄС для розвитку підприємств, особливо малого бізнесу з обмеженими ресурсами, участь у різноманітних програмах навчання та інше. Так, радник першого віце-президента з міжнародних економічних питань ТПП України О. Гур'єв, на прикладі аналізу розвитку Республіки Болгарії, де з населенням 7,3 млн осіб активно працюють 1,3 млн суб'єктів підприємницької діяльності, справедливо вважає, що «євроінтеграція створює особливо сприятливі умови для розвитку саме малого та серед-

нього бізнесу, який відіграє провідну роль в економіці країн ЄС» [6, с. 15]. Водночас євроінтеграція є певним випробуванням для економіки України, складним процесом, який вимагає від уряду і державних органів координованих і чітко визначених зусиль щодо реформування механізму реалізації економічної політики з урахуванням національних інтересів, адже це шлях до розвитку і підвищення ефективності економіки, тобто має позитивні наслідки у довгостроковому плані, веде до збільшення рівня і якості задоволення потреб національних споживачів.

Євроінтеграційні процеси мають також і проблемні питання для розвитку економіки України, серед яких слід виокремити: неготовність вітчизняних виробників до жорсткої конкуренції; необхідність реструктуризації ряду переробних підприємств; значні витрати на отримання міжнародних і європейських сертифікатів на продукцію та послуги, дотримання правил і стандартів ЄС та інші. Серед гострих питань взаємовідносин України з ЄС та міжнародними організаціями є: від'їзд на роботу за кордон висококваліфікованої робочої сили, на навчання якої закордонні компанії не витрачують кошти, тобто існує ризик втрати інтелектуального капіталу та фізично здорової робочої сили; намагання скасувати ембарго й експортні мита на брутто чорних металів та необроблену деревину (ліс-кругляк), що може ускладнити забезпечення сировиною українські підприємства; будівництво газопроводу «Північний потік-2». Проблемним питанням залишається сільське господарство та продаж землі, адже країни ЄС надають значну підтримку своїм виробникам та встановлюють низькі квоти продажу на їх ринках української сільськогосподарської продукції.

Аналіз наукової літератури та практики щодо впливу економічної євроінтеграції свідчить, що це дуже широкий і всеохоплюючий процес, що має перспективні й проблемні процеси для економіки України (табл. 1).

Таблиця 1

Вплив чинників європейської інтеграції на розвиток економіки України

Основні напрями	Євроінтеграційні процеси в розвитку економіки України	
	перспективні	проблемні
1	2	3
Розвиток зони вільної торгівлі	Зменшення бар'єрів в торгівлі на основі проведення переговорів і укладання взаємовигідних контрактів. Нові можливості експорту товарів і послуг з України та збільшення доходів вітчизняних підприємств-товаровиробників. Впровадження стандартів, правил, норм ЄС у виробництво. Отримання досвіду і практичних умінь конкурувати з виробниками західних країн. Спонування українських виробників до впровадження диверсифікації виробництва, нових технологій	Перерозподіл ринку товарів і послуг. Наявність низьких квот на виготовлення і постачання продукції в країни ЄС. Складність переходу на європейський рівень цін. Експансія імпортової продукції з ЄС. Порушення експортно-імпортного балансу і тиск на курс гривні

1	2	3
Бізнес-діяльність вітчизняних підприємств	<p>Вихід на нові ринки збуту європейських країн.</p> <p>Функціонування вітчизняних підприємств-товаровиробників в цивільному та вільному бізнес-просторі.</p> <p>Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.</p> <p>Гнучке реагування бізнесу на зміни світової економічної кон'юнктури.</p> <p>Зменшення транспортних витрат за рахунок свободи транзиту товарів.</p> <p>Можливість закупівлі без обмежень і мита імпортованих комплектуючих для використання при виготовленні вітчизняних виробів.</p> <p>Проведення технологічного оновлення, модернізації, раціоналізації виробництва.</p> <p>Розширення розвитку регіонів.</p> <p>Розвиток малого і середнього бізнесу.</p> <p>Адаптація малого і середнього бізнесу до нових умов роботи з урахуванням досвіду країн – членів ЄС.</p> <p>Збільшення туристичних послуг в Україні на основі безвізового режиму.</p> <p>Зниження рівня тенізації імпорту</p>	<p>Жорстка конкуренція на ринку товарів і послуг.</p> <p>Значні витрати коштів і часу підприємств-товаровиробників на дотримання правил, норм, стандартів, сертифікатів відповідно до вимог ЄС.</p> <p>Втрата частки неконкурентоспроможних галузей і підприємств і зростання безробіття.</p> <p>Необхідність створення на державному рівні передумов для захисту конкурентоспроможності середовища та подолання корупції.</p> <p>Відсутність активної індустриальної політики держави.</p> <p>Недостатня підтримка урядом національного бізнесу зі створення сприятливих умов шляхом наданням пільг, гарантій, удосконалення податкової системи.</p> <p>Загроза для України стати сировинним придатком ЄС</p>
Інвестиційна діяльність	<p>Додаткові обсяги іноземних інвестицій в економіку України.</p> <p>Необхідність інвестування вітчизняним бізнесом свій розвиток.</p> <p>Розробка і впровадження спільних інвестиційних програм і проектів</p> <p>Збільшення інвестицій у вигляді грошових переказів з ЄС в Україну від заробітчан</p>	<p>Низька активність західних інвесторів.</p> <p>Відсутність у вітчизняних товаровиробників необхідних коштів на оновлення і розвиток</p>
Фінансове співробітництво	<p>Доступ до фінансування з фондів ЄС для розвитку підприємництва.</p> <p>Надання безкоштовної допомоги у виді грантів.</p> <p>Доступ до пільгових кредитів міжнародних банківських установ.</p> <p>Розвиток банківських послуг</p>	<p>Недостатня активна політика держави щодо розвитку фондового ринку.</p> <p>Відсутність можливості отримання «дешевих» кредитів у банківських вітчизняних установах</p>
Соціальні аспекти	<p>Вільний перетин кордонів країн ЄС на основі введення безвізового режиму.</p> <p>Пізнання українцями європейських культурних цінностей.</p> <p>Зміна в обсягах і структурі споживання товарів та послуг для українців.</p> <p>Вільний доступ молоді до навчання в учбових закладах країн ЄС.</p> <p>Поширення української культури в країнах Євросоюзу</p>	<p>Міграція кваліфікованої робочої сили в країни Євросоюзу.</p> <p>Поширення нелегальної міграції та трудової діяльності українців в ЄС</p>

Однак для України немає іншої альтернативи, як на основі дії Угоди подолати труднощі, які виникають на шляху до євроінтеграції та вступу в ЄС, проводити гармонізацію законодавчих, економічних, політичних інструментів, розвивати співпрацю з ЄС, вивчати та запроваджувати досвід сусідів – країн, які успішно інтегрувалися в економіку європейської співдружності, адже економічна інтеграція з ЄС сприяє процесам розвитку стійких взаємозв'язків і взаємодії національних економік, продуктивних сил та виробничих відносин. Дія Угоди приво-

дить до глибоких змін в економіці, ніж просте відкриття ринків збуту продукції та послуг, тому вимагається більш широкий погляд при аналізі впливу чинників європейської інтеграції на розвиток України. За прогнозами економістів, Україна до 2025 року не стане членом ЄС, вступ України ускладнюється тим, що ЄС зараз переживає кризу, а приєднається країна, яка потребує дуже серйозних компенсацій від закриття окремих підприємств, «оскільки в ЄС – строго квотована планова економіка, яка передбачає, що кожна держава, яка вступає в Європей-

ський Союз, повинна включатися у спільний ринок і, відповідно, вона повинна запроваджувати квоти на виробництво тієї чи іншої продукції, тому для ЄС на даному етапі не вигідно приймати Україну до себе» [7, с. 32]. Однак така ситуація має і позитивну сторону: Україна має час на проведення реформ, які будуть сприяти економічній співпраці з країнами ЄС.

Одним із важливих показників, що характеризує економіку країни, є дані про структуру валового внутрішнього продукту з кінцевого використання, які висвітлюють динаміку співвідношення експорту-імпорту України (табл. 2).

Аналіз зовнішньоторговельного балансу України свідчить про сталу тенденцію до зростання суми

Таблиця 2

Баланс експорту – імпорту України за 2015-2017 роки

Показники	Роки			2017 рік до 2015 року	
	2015	2016	2017	млн дол. США	%
Експорт з України – всього, млн дол. США	46648	45994	52330	5682	112,2
Експорт до ЄС, млн дол. США	15287	16449	20050	4763	131,2
Питома вага ЄС, %	32,8	35,8	38,3		
Імпорт з України – всього, млн дол. США	42583	44553	54960	12377	129,1
Імпорт з ЄС, млн дол. США	17956	19475	23300	5344	129,8
Питома вага ЄС, %	42,2	43,7	42,4		
Сальдо по Україні – всього	4065	1441	-2630	-6695	
Сальдо з ЄС	-2669	-3026	-3250	-581	

Складено за даними [1].

експорту, яка за три останні роки зросла на 5682 млн. дол. або на 112,2%, у тому числі з ЄС – на 4763 млн. дол. або на 131,2%. Протягом 2015-2017 років двостороння торгівля між Україною та ЄС зростала і Європейський Союз продовжував зміцнювати свої позиції ключового торговельного партнера України, що є позитивною тенденцією. ЄС стає найбільшим партнером України з експорту: його частка поступово зростає і склала 38,3% загального експорту України у 2017 році. Вадою є перевищення імпорту над експортом: у 2017 році негативне сальдо склало 2630 млн дол., з країнами ЄС – 3250 млн. дол., а також те, що в експортних поставках переважає питома вага сировини та напівфабрикатів. Слід погодитися з професором І. Артёмовим, який попереджує, що «значним негативом для держави сьогодні є те, що, відкривши свій ринок для більшості іноземних товарів, Україна не прийняла документів, необхідних для власного доступу на ринки інших країн на таких самих умовах» [8, с. 162]. Крім того Я. Жаліло справедливо визначає, що «асиметричність товарної структури торгівлі України та ЄС призводить до фактичного відпливу з України частини потенційної доданої вартості, це створює підґрунтя для поглиблення негативного сальдо торгівлі між Україною та Євросоюзом [9, с.132]. Така ситуація збільшує надходження імпортованих товарів на вітчизняний ринок, що впливає на скорочення робочих місць та доходів національних товаровиробників, і, відповідно, – знижує можливості підвищення добробуту громадян України. Для забезпечення ефективного торговельного балансу потрібно: провести гармонізацію зі стандартами ЄС та забезпечити їх належне впровадження, а також диверсифікувати внутрішнє виробництво; на державному рівні сприяти підвищенню його конкурентоспроможності на інноваційній основі та розвитку діло-

вих контактів з ЄС. Але на сьогодні зона вільної торгівлі з ЄС не розкрила повною мірою свій потенціал, тому саме на європейському ринку товарів та послуг, який є одним з найбільших у світі, Україна має вийти на новий якісний рівень співпраці та мобілізувати усі необхідні засоби задля забезпечення свого економічного розвитку і збільшення доходів населення.

Дійсна євроінтеграція повинна стосуватися кожного громадянина і бути спрямована на підвищення рівня життя народу, внутрішній розвиток держави. Н. Резнік вважає, що «соціальна привабливість євроінтеграції для України полягає в можливостях досягнення високих соціальних стандартів європейських країн, що позначиться на зростанні заробітної плати, а також на рівні пенсійного забезпечення» [10]. Аналіз ключового показника рівня життя та добробуту населення – заробітної плати за останні роки свідчить, що рівень мінімальної та середньої заробітної плати в Україні, як в національній валюті, так і в доларовому еквіваленті, поступово підвищується, що є позитивною тенденцією (табл. 3).

Значну регулюючу дію на рівень і динаміку заробітної плати визначає розмір мінімальної заробітної плати (МЗП). Так, в Україні у 2017 році підвищення МЗП до 3200 грн на місяць призвело до підвищення середньої заробітної плати порівняно з 2016 роком на 2102 грн або на 142,0%, збільшення заробітної плати відбулося також і в доларовому еквіваленті на 139,6%; при цьому зростання споживчих цін на товари і послуги склало за рік 113,7%. На основі проведеного аналізу можемо стверджувати, що підвищення мінімальної заробітної плати за останні чотири роки більш ніж в три рази – необхідний захід уряду, оскільки збільшуються трудові доходи громадян, наближається розмір МЗП до міжна-

Мінімальна та середня заробітна плата в Україні за 2015-2017 роки

Роки	Мінімальна зарплата в місяць на 01.01 кожного року				Середньомісячна зарплата				Індекс інфляції, %
	грн	% до кожного року	дол. США	% до кожного року	грн	% до кожного року	дол. США	% до кожного року	
2015	1218		58		4207		200		143,3
2016	1378	113,1	54	93,1	5002	118,9	192	96,0	112,4
2017	3200	232,2	121	224,1	7104	142,0	268	139,6	113,7
I кв. 2018	3723	116,3	140	115,7	7974	112,2	300	111,9	103,5

Складено за даними [1].

родних стандартів, мінімальна зарплата приводиться у відповідність з рівнем інфляції за попередні роки. При цьому наявні показники свідчать, що даний крок не вплинув негативно на індекс інфляції, в той же час збільшення фонду оплати праці призводить до зростання валового внутрішнього продукту України, зменшення тенізації зарплат і дефіциту Пенсійного фонду. Так, В. Антонюк вказує на потребу зміни раніше існуючої політики у сфері оплати праці, яка базується на концепції низької вартості робочої сили [11, с. 10]. Таким чином, ситуація, яка склалася в Україні у сфері заробітної плати економічно активного населення, дає підстави для констатації позитивних зрушень та підвищення до-

ходів населення. Це підтверджується висновками Міжнародної організації праці, яка визнала в якості світового тренду в оплаті праці за останні роки в країнах, що розвиваються: укріплення механізму мінімальної заробітної плати, підвищення ролі трудових доходів у забезпеченні добробуту населення [12]. Але в Україні в оплаті праці мають місце значна диференціація трудових доходів та їх деформація. Хоча заробітна плата в Україні зростає досить швидкими темпами, рівень оплати праці в нашій країні досі залишається дуже низьким: він в 2,2 раза менший, ніж у самій бідній країні ЄС – Болгарії і в 4,2 раза, ніж у Польщі (див. рисунок).

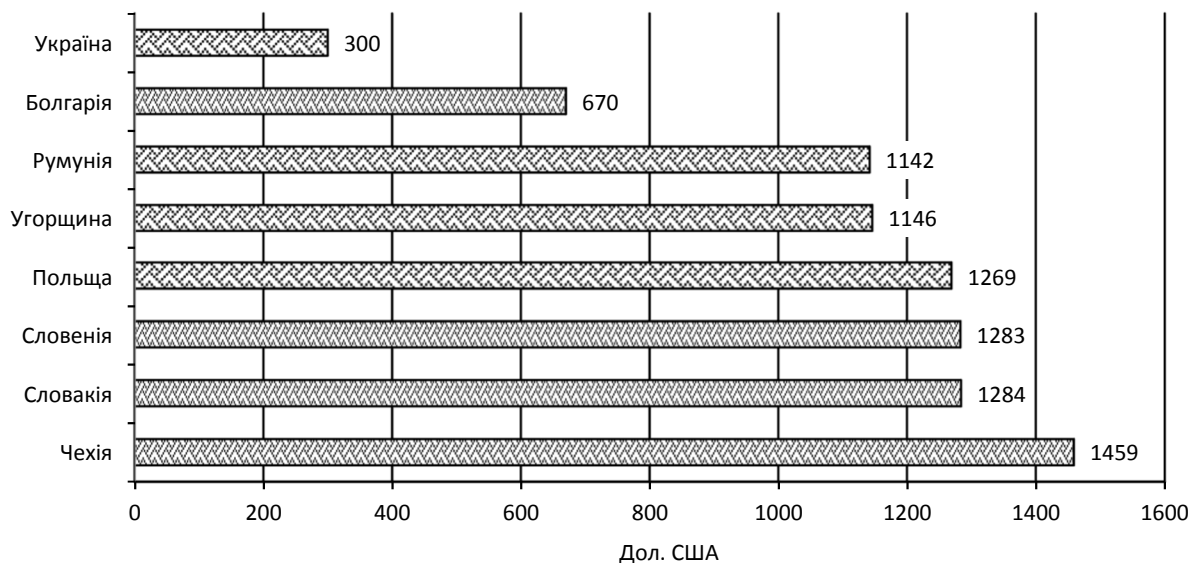

Рисунок. Середня заробітна плата окремих східних країн ЄС та України за I кв. 2018 року

Побудовано за даними [13].

Низький рівень заробітної плати, перш за все, пов'язаний зі станом економіки нашої держави, по-друге – зі скороченням робочих місць у промисловому секторі, по-третє – з відсутністю розвитку новітніх високотехнологічних підприємств та фірм з використанням і розробкою нових ІТ-технологій, по-четверте – з відсутністю інвестицій для їх впровадження. Сучасна «перевага» України у низькооплачуваній робочій силі українців в перспективі може обернутися відтоком робітників працевдат-

ного віку, фахівців, наукових й управлінських кадрів за кордон та подальшою соціальною і демографічною кризою. Складається негативна тенденція на ринку праці, яка посилюється можливостями працевлаштування (легально і нелегально) з відкриттям безвізового режиму у європейські країни. Відповідно, це призводить до зниження як інтелектуальної складової, так і здорової частини людського капіталу нашої країни. В той же час слід визнати справедливим, що «Україна, як більшість країн, які роз-

виваються, має серйозний потенціал до підвищення рівня і стандартів життя населення, незважаючи на те, що за рівнем заробітної плати наша країна є однією з найбідніших серед європейських країн, темпи зростання заробітної плати свідчать про наявність резервів для серйозного економічного поступу» [14, с.40]. Українські вчені, які провели порівняльний аналіз оплати праці в Україні та країнах – членах ЄС у минулому десятиріччі, зробили висновки, які залишаються і зараз актуальними: одним з важливих завдань для керівництва нашої держави є завдання підвищення якості населення, збереження та відтворення трудового потенціалу, яке можливе за умови глобальних, багатовекторних та великомасштабних змін у рівнях, структурі й диференціації трудових доходів. Без цих змін прориву у якості життя, якості населення, збереженні трудового потенціалу досягти не можливо за природою; це проблема економічної та соціальної безпеки країни [15, с. 14]. Значне зростання рівня заробітної плати в Україні можливе тільки за умови суттєвого збільшення кіль-

кості і частки робочих місць з високою наукомісткістю та конкурентоздатністю.

Підвищення добробуту громадян України неможливо без розвитку економіки України за підтримкою європейської співдружності, про що свідчить аналіз економіки східноєвропейських держав, що увійшли до ЄС, який висвітлює позитивні результати визначеного курсу. Східні країни, що увійшли до ЄС у період п'ятого розширення – у 2004 році, а також шостого – у 2007 році, мають значні переваги в економічному розвитку, що забезпечуються підтримкою європейської родини та підтримкою середнього і малого бізнесу. Важливим показником соціально-економічного розвитку країн та рівня життя населення є показник валового внутрішнього продукту на одну особу за паритетом споживчої спроможності (ПСС). Так, сталий розвиток окремих країн – нових членів ЄС підтверджується темпами зростання ВВП за ПСС на одну особу, який яскраво відображує продуктивну діяльність країн, що спрямована на підвищення добробуту й якості життя населення (табл. 4).

Таблиця 4

Валовий внутрішній продукт за паритетом споживчої спроможності на одну особу окремих країн Європейського Союзу

Країни	Рік вступу до ЄС	ВВП за ПСС на одну особу, дол. США				2017 рік до 2010 року, %
		2010 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	
ЄС, усього	2004	30097	37322	37520	38300	127,3
Чехія	2004	27497	32076	33231	35512	129,2
Словенія	2004	28054	30918	32084	34407	122,7
Словаччина	2004	24555	29975	31338	33025	134,5
Польща	2004	21083	26622	27764	29521	140,0
Угорщина	2004	21905	26536	27481	29473	134,6
Румунія	2007	16719	20933	22347	24509	146,6
Болгарія	2007	15669	19286	20326	21686	138,4
Україна	2014 рік – асоційований член ЄС	7712	7995	8305	8713	113,0

* Складено за даними [16].

З 2010 року розмір ВВП за паритетом споживчої спроможності на одну особу у всіх країнах активно зростає: у Словаччині, Угорщині, Польщі, Болгарії, Румунії значними темпами (від 134,5 до 146,6%), меншими – Словенії, Чехії (122,7%, 129,2%). ВВП за ПСС України також має тенденцію до зростання, яке склало за визначений період 113,0%. При цьому слід відзначити, що темпи зростання в країнах – нових членах ЄС, окрім Словенії, вищі середнього значення Євросоюзу за вказаний період (127,3%), що яскраво свідчить про значні переваги розвитку у складі європейської родини. Навіть у країнах шостого розширення ЄС, наприклад, Болгарії, він більший ніж в Україні у два з половиною рази; для України у 2017 році даний показник в 4,4 рази нижчий від середнього європейського рівня. Україна, маючи великі ресурси для розвитку проти Польщі, Чехії і ще відчутнішу перевагу порівняно з іншими країнами (див. табл. 4), займає серед них

останнє місце за загальним рейтингом розміру ВВП за ПСС на одну особу, а серед країн світу – 118 місце з 189 країн [17], що свідчить про вкрай необхідну ефективну політику у використанні потенційних можливостей нашої держави у наступні роки, а значні перспективи додатково надає асоціація з ЄС. Проведений аналіз свідчить, що в найближчі два-три роки необхідний великий прорив у розвитку економіки України, який би міг забезпечити зростання ВВП і рівня заробітної плати не менш, ніж у два рази, оскільки ці показники є невід'ємною і важливою складовою економічної діяльності держави, а також безпосередньо впливають на рівень добробуту громадян України, адже низький розмір ВВП за ПСС звужує внутрішній ринок, обумовлює падіння купівельної спроможності населення. Значні темпи зростання ВВП за ПСС можливо забезпечити за рахунок державної політики, спрямованої на: залучення інвестицій у реальний переробний

сектор економіки та розвиток ІТ-технологій; надання підприємцям пільгового фінансування, у тому числі й довгострокового кредитування; введення пільгового оподаткування малого та середнього бізнесу; максимальне сприяння підприємницькій діяльності; активну боротьбу з «технізацією» бізнесу та подолання корупції.

В умовах розвитку економічного співробітництва України з ЄС актуальним завданням для керівництва нашої країни є розробка стратегічної програми адаптації та реалізації вітчизняного економічного потенціалу, яка має передбачити такі заходи:

створення умов для підприємницької діяльності з метою поширення просування вітчизняних товарів та послуг на ринок країн-членів ЄС;

спеціальні заходи, спрямовані на компенсацію очікуваних короткострокових негативних наслідків від дії Угоди з ЄС, зокрема: у сфері малого і середнього бізнесу в зв'язку з перерозподілом ринку товарів і послуг та значних витрат на сертифікацію продукції, а також у сфері зайнятості – в зв'язку з трудовою міграцією українців в європейські країни;

умови та терміни системного захисту і допомоги пріоритетним галузям економіки, особливо переробній та сільськогосподарській, у зв'язку із загрозою експансії імпортової продукції та скороченням внутрішнього виробництва;

подолання дискримінаційних обмежень щодо українських підприємств на ринках збуту товарів і послуг Євросоюзу;

створення умов для підприємницької діяльності і розвитку торгівлі з країнами ЄС на основі дотримання положень антимонопольного законодавства;

підготовку спеціалістів, здатних використовувати правові норми ЄС і діючу систему вирішення суперечок, для відстоювання інтересів України на зовнішніх ринках;

постійний моніторинг проблем, щоб мати об'єктивну оцінку можливих наслідків для кожної ланки господарського механізму дії Угоди і вступу в ЄС та ін.

Також слід ураховувати, що першорядною умовою для повноцінного входження України в європейський простір є встановлення миру на сході України, повернення окупованих територій, відновлення і розвиток технологічного потенціалу Донбасу.

У цьому аспекті важливими є наступні пропозиції, які визначені вітчизняними вченими І. Булевим та Н. Брюховецькою: «в економіці та у промисловості доцільно впроваджувати інтеграцію (вертикальну та горизонтальну) капіталу, труда, власності, будувати та відновлювати об'єднання повного циклу виробництва товару, децентралізацію власності у межах крупних компаній та корпорацій, розвитку за рахунок власних ресурсів та резервів, участі працівників та населення у власності, в управлінні виробничими та громадськими проектами»

[18, с. 15]. Таким чином, позитивні зрушення в реальному секторі економіки мають стати шляхом до розвитку євроінтеграційних відносин, а також матеріальною та фінансовою основою збільшення доходів населення України.

Висновки. Євроінтеграція на сьогодні є для України цивілізаційним вибором, який надає можливість використовувати позитивні фактори з оптимальним вектором розвитку стратегії та лінії поведінки по запобіганню зазначених проблем. На основі аналізу визначено, що одним з пріоритетів економіки України є активна участь у процесах європейської інтеграції. Практичне економічне співробітництво України з Європейським Союзом, основною метою якого є збільшення доходів українських громадян, потребує збалансування торговельного балансу, компромісу із спільного розв'язання ряду суперечливих питань, підтримки державою інвестиціями вітчизняних підприємців, збереження та розвитку сильних і ефективних промислових підприємств, фірм, які мають значну додану вартість, підвищення конкурентоспроможності товарів та послуг, формування ефективного механізму збільшення оплати праці і зростання ВВП за паритетом споживчої спроможності та інших актуальних проблем. Важливо надати меседж західним партнерам, що Україна має високі інвестиційні перспективи і переконати партнерів з ЄС, що амбіції України значно вищі, ніж статус постачальника сировинної продукції аграріїв, вона має технологічні інновації, у тому числі й унікальні, які безумовно зацікавлять не тільки європейське, а й світове товариство. Розвиток переробної промисловості, створення якісних робочих місць, активізація інноваційних трансфертів на світовому ринку продукції та послуг дадуть більше шансів стати європейською інноваційною країною. Спрямованість економіки України на сталий розвиток потребує подальших досліджень та рекомендацій щодо економічного співробітництва з європейськими країнами з метою підвищення якості життя і добробуту громадян України.

Література

1. **Статистична інформація.** Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
2. **Угода** про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. 2014. URL: <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevrouint/doccatalog/document? id=56219>.
3. **Євроінтеграція** України: досвід сусідів та перспективи об'єднання суспільства. Інформаційне аналітичне видання. Київ: Фонд «Демократичних ініціатив ім. І. Кучеріва», 2014. 50 с.
4. **Філософія** інтеграції: монографія / І.В. Артёмов, В.Д. Бондаренко, О.М. Ващук, Ф.Г. Ващук [та ін.] за заг. ред. В.Д. Бондаренка, Ф.Г. Ващука. Ужгород: Зак. ДУ, 2011. 544 с. (Серія: Євроінтеграція: український вимір, Вип. 18).
5. **Економічна** складова

угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління / О. Бетлій, М. Риженков, К. Кравчук, В. Кравчук та інші. [Під ред. І. Бураковського та В. Мовчан] // Інст-т економічних досліджень і політичних консультацій. Київ, 2014. 139 с. 6. **Гур'єв О.** Інтеграція України в ЄС: болгарський досвід. *Діловий вісник*. 2014. № 4. С. 14-15. 7. **Обозна А.О., Клімова М.В.** Проблеми і перспективи економічного розвитку України в умовах євроінтеграції. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 3 (08). С. 30-32. 8. **Артюмов І.В.** Проблеми і перспективи входу України в Європейський Союз. Ужгород: Ліра, 2007. 384 с. 9. **Жаліло Я.А.** Євроінтеграційні перспективи України: від декларації – до дій. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 3 (12). С. 129-135. 10. **Резнік Н.П.** Український вибір – євроінтеграція: економічні вигоди та історичні засади. URL: <http://www.kyumu.edu.ua/vmv/v/p08/19.pdf>. 11. **Антонюк В.П.** Проблеми бідності та соціальні ризики для економіки України. *Вісник економічної науки України*. 2016. № 1. С. 6-13. 12. **Зароботная** плата в мире в 2016–2017 гг.: Неравенство в оплате труда на предприятиях / Группа технической поддержки по вопросам достойного труда и Бюро МОТ для стран Восточной Европы и Центральной Азии. Москва: МОТ, 2017. 164 с. 13. **Середня** заробітна плата країн світу. URL: istorykz/srednyaya-zarplata-po-stranam-mira-2017. 14. **Думанська В.П.** Оплата праці: українські проблеми на тлі світових тенденцій. *Україна: аспекти праці*. 2015. № 2. С. 35-40. 15. **Дослідження** проблем оплати праці: порівняльний аналіз (Україна та країни ЄС): монографія / А.М. Колот, Г.Т. Куліков, О.М. Поплавська, Л.В. Щетініна [та ін.]; за заг. ред. д.е.н. А.М. Колота, д.е.н. Г.Т. Кулікова. Київ: КНЕУ, 2008. 274 с. 16. **Страни** Европы по ВВП (ППС) на душу населения по данным МВФ. URL: www.mir-geo/vostok-evrop/ekonom/vvp-na-dush-nas/. 17. **Global Wage Report 2016-2017: Wages and income inequality** International Labour Office. Geneva: ILO, 2017. 164 p. URL: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_324678.pdf. 18. **Булеев И.П., Брюховецкая Н.Е.** Пути восстановления экономики Украины и Донбасса. *Економічний вісник Донбасу*. 2015. № 1 (39). С. 4-11.

Зайцев В. С. Євроінтеграція – шлях до розвитку економіки України і підвищення добробуту її громадян

Визначено та узагальнено основні перспективні та проблемні чинники, що впливають на інтеграційні процеси входження України в європейський економічний простір. Проаналізовано об'єк-

тивні можливості розвитку економіки України на основі співставлення основних економічних показників України та східних країн – нових членів Євросоюзу. Запропоновано й обґрунтовано необхідні заходи щодо розробки стратегічної програми адаптації та реалізації вітчизняного економічного потенціалу, що сприятиме співробітництву з ЄС на паритетних засадах, підвищенню конкурентоспроможності товарів та послуг, й, відповідно, добробуту громадян України.

Ключові слова: економічна євроінтеграція, оплата праці, паритет споживчої спроможності, конкурентоспроможність.

Зайцев В. С. Евроинтеграция – путь к развитию экономики Украины и повышению благосостояния ее граждан

Определены и обобщены основные перспективные и проблемные факторы, которые влияют на интеграционные процессы вхождения Украины в европейское экономическое пространство. Проанализированы объективные возможности развития экономики Украины на основе сопоставления основных экономических показателей Украины и восточных стран – новых членов Евросоюза. Предложены и обоснованы необходимые меры по разработке стратегической программы адаптации и реализации отечественного экономического потенциала, что будет способствовать сотрудничеству с ЕС на паритетных началах, повышению конкурентоспособности товаров и услуг, и, соответственно, благосостоянию граждан Украины.

Ключевые слова: экономическая евроинтеграция, оплата труда, паритет покупательской способности, конкурентоспособность.

Zaytcev V. European integration is the way to the development of the Ukrainian economy and the welfare of its citizens

The main prospective and problem factors that influence the integration processes of Ukraine's accession into the European economic space are identified and summarized. Objective opportunities for the development of the Ukrainian economy are analyzed on the basis of a comparison of the main economic indicators of Ukraine and the Eastern countries - the new members of the European Union. The necessary measures to develop a strategic program of adaptation and implementation of domestic economic potential are proposed and justified; these measures will promote cooperation with the EU on a parity basis, increase the competitiveness of goods and services, and, hence, the welfare of Ukrainian citizens.

Keywords: economic European integration, labor expense, purchasing power balance, competitiveness.

Стаття надійшла до редакції 10.07.2018

Прийнято до друку 11.09.2018